

Motion till riksdagen 2018/19:3053

av **Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2018/19:81 Stärkt ordning och säkerhet i domstol

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Domstolsverket i uppdrag att ta fram ett ackrediteringssystem för journalister i syfte att de ska få närvara i rättegångssalen och få använda elektronisk utrustning under rättegången och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att ackrediterade journalister ska undantas från reglerna om sidorum och elektronisk utrustning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen avslår propositionen i den del som avser förslaget om ett förbud mot fotografering in i rättssalen.

2 Regeringens förslag

Regeringen föreslår i propositionen lagändringar i syfte att domstolarna ska kunna genomföra sammanträden under ordnade och säkra former och att förhörs personer ska kunna lämna sina uppgifter utan att känna sig störda, hotade eller utsatta för påtryckningar. Regeringen föreslår bl.a. att rädda och utsatta brottsoffer och vittnen ska få större möjlighet att delta genom videokonferens. Vidare ska åhörare kunna hänvisas till en sidosal av ordnings- eller säkerhetsskäl. En part eller åhörare som utsätter en förhörs person för påtryckningar ska även kunna utvisas från rättssalen under ett förhör eller andra delar av ett sammanträde. En åhörare ska också i vissa fall kunna avvisas helt från domstolens lokaler. Vidare föreslås att förbudet mot att fotografera i rättssalen ska utvidgas så att det även gäller fotografering in i rättssalen och att straffskalan för brott mot förbudet skärps. En huvudregel om att elektronisk utrustning som åhörare har med sig i rättssalen ska vara avstängd och undanstoppad föreslås. Rättens ordförande föreslås få en starkare roll och bättre förutsättningar att agera mot störningar. Vidare föreslås att fler personer än i dag ska omfattas av säkerhetskontroll.

3 Vänsterpartiets ställningstagande

Säkerheten i domstolarna är viktig. Att personer som arbetar inom rättsväsendet ska känna sig trygga i sin arbetssituation är viktigt för att de ska kunna utföra ett bra arbete. Minst lika viktigt är det att vittnen, målsägande och även tilltalade känner sig säkra. Att vittnen verkligen vågar vittna är en förutsättning för att rättsprocessen ska kunna skötas. Vänsterpartiet välkomnar därför flera av regeringens förslag då dessa syftar till att förbättra situationen för rädda och utsatta brottsoffer och vittnen. Rättssäkerheten stärks om part och åhörare får begränsade möjligheter att hota eller på andra sätt störa målsäganden eller vittnen under rättegången. Däremot är vi kritiska till att vissa av förslagen i regeringens proposition kommer att inverka negativt på journalisters möjligheter att rapportera från domstolsförhandlingar. Regeringens goda intentioner med lagändringarna, att förbättra situationen för brottsoffer och vittnen samt att stärka säkerheten, bör inte få leda till en begränsning av allmänhetens rätt till insyn i domstolsförhandlingar.

3.1 Vikten av allmänhetens rätt till insyn i domstolsförhandlingar

I regeringsformen slås det fast att förhandling vid domstol ska vara offentlig, dvs. att allmänheten och massmedierna får närvara vid rättegångar. Dock finns det vissa möjligheter för domstolen att besluta om stängda dörrar med hänsyn främst till att sekretesskyddade uppgifter förväntas läggas fram under förhandlingen (5 kap. 1 § rättegångsbalken). Om domstolen fattar beslut om stängda dörrar får allmänheten inte närvara under rättegången. Ett beslut om stängda dörrar gäller även journalister.

I ett demokratiskt samhälle är det grundläggande att allmänheten och medierna har insyn i domstolsförhandlingar. I dag har journalister möjlighet att rapportera direkt från rättegångar och kan därmed tillgodose allmänhetens intresse. Vänsterpartiet anser att det är av yttersta vikt att denna möjlighet till insyn inte på något sätt minskar.

3.2 Vänsterpartiets kritik av regeringens förslag

Vi redogör här nedan för de av regeringens förslag som vi är särskilt kritiska till och presenterar en alternativ lösning som skulle ge journalister fortsatt lika goda möjligheter att bevaka rättegångar som i dag.

3.2.1 Möjlighet att använda sidosal och nya regler om elektronisk utrustning

Regeringen föreslår att möjligheten för rätten att låta åhörarna följa sammanträdet genom ljud- och bildöverföring i en sidosal utökas. Åhörarna ska kunna hänvisas till en sidosal om det kan antas att de kommer att störa sammanträdet eller på något annat sätt uppträda olämpligt, om någon som ska delta i sammanträdet känner rädsla på grund av åhörarnas närvaro, om det kan antas att någon som ska delta i sammanträdet utsätts för påtryckningar från åhörarna eller om det är nödvändigt av säkerhetsskäl. Rättens ordförande får besluta om sidosal om frågan uppkommer under ett sammanträde.

Svenska Journalistförbundet och TU Medier i Sverige anser att en utökad möjlighet till sidosal innebär minskad öppenhet och att undantag för grundlagsskyddade medier bör komma till uttryck i lagtexten. Även Bildleverantörernas förening anser att yrkespersoner inom medierna bör undantas från ett beslut om att åhörarna får följa

sammanträdet från en sidosal. Regeringen konstaterar att redan enligt nuvarande ordning kan åhörare som inte får plats i rättssalen behöva hänvisas till en sidosal och därifrån följa sammanträdet genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Eftersom överföring med både ljud och bild garanteras enligt utredningens förslag delar inte regeringen remissinstansernas uppfattning om att en utvidgad möjlighet till sidosal skulle begränsa möjligheten till öppenhet och insyn i processen. Vänsterpartiet är positivt till att sidosal ska kunna användas i de situationer som räknas upp ovan. Dock anser vi att journalister även fortsättningsvis bör ha tillgång till att bevaka rättegången i rättssalen, utom möjligen vid platsbrist. Ett viktigt skäl är att vi ser att journalisters närvaro i den aktuella rättegångssalen i stället för i sidosal effektivt kan motverka spridning av missuppfattningar eller rena konspirationsteorier.

Regeringen föreslår vidare att elektronisk utrustning som åhörare har med sig i rättssalen och som kan störa ordningen eller användas för att ta upp bild som huvudregel ska vara avstängd och undanstoppad. Om det finns skäl för det ska rättens ordförande få besluta om undantag. Flera remissinstanser, bl.a. Hovrätten över Skåne och Blekinge, Myndigheten för press, radio och tv, Svenska Journalistförbundet, Bildleverantörernas förening, TU Medier i Sverige, Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och Bonnier Broadcasting AB anser att förslaget riskerar att begränsa journalisters möjligheter att utföra sitt arbete. Myndigheten för press, radio och tv, Svenska Journalistförbundet, TU Medier i Sverige, Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och Bonnier Broadcasting AB anför att det inte är tillräckligt att förlita sig på att ordföranden ska besluta om undantag för medier, utan anser att det bör komma till uttryck i lagtext. Svenska Journalistförbundet och TU Medier i Sverige anför dessutom att förslaget riskerar att begränsa anskaffarfriheten. Bildleverantörernas förening avstyrker förslaget och anför att det innebär hinder för yrkespersoner som ofta behöver elektronisk utrustning för att utföra sitt arbete. Regeringen anför att den föreslagna regleringen inte specifikt riktas mot anskaffande för publicering i grundlagsskyddade medier och att det även med en reglering som innebär att åhörarnas elektroniska utrustning ska vara avstängd och undanstoppad är möjligt att anteckna vad som sägs och meddela det vidare för publicering i grundlagsskyddade medier. Det ska även vara tillåtet att använda utrustning som enbart tar upp ljud och på så vis spela in det som sägs vid ett sammanträde och förmedla det vidare. Vänsterpartiet anser att förslaget om att elektronisk utrustning ska vara avstängd och undanstoppad oundvikligen kommer att innebära att journalisternas arbete försvåras. Möjligheterna till direktrapportering från en rättegång inskränks avsevärt, vilket strider mot offentlighetsprincipen.

För att förslagen inte ska leda till att allmänhetens rätt till insyn i rättsprocesser försämrats behöver någon form av garantier finnas för att journalister har lika goda möjligheter att rapportera från rättegångar i framtiden som i dag. Av skäl som regeringen lyfter fram i propositionen, bl.a. när det gäller titeln journalist och andra gränsdragningar, är det dock svårt att utforma ett särskilt undantag för just journalister. En möjlig väg framåt vore i stället att utforma ett system där journalister, oavsett om de är frilansare eller anställda, kan ansöka om en särskild typ av ackreditering i syfte att få närvara i rättegångssalen och att få använda elektronisk utrustning under förhandlingen. På så vis blir det tydligt för domstolen vilka personer som kan följa rättegången i rättegångssalen trots befärade ordningsstörningar alternativt vilka personer som kan stanna kvar i rättegångssalen om vissa måste förvisas till en sidosal under en pågående rättegång. Det blir även tydligt vilka personer som har rätt att använda elektronisk

utrustning inne i rättegångssalen, vilket torde underlätta för ordföranden. Till exempel så finns det ett system för ackreditering av journalister i riksdagen som kan användas som utgångspunkt.

Regeringen bör ge Domstolsverket i uppdrag att ta fram ett ackrediteringssystem för journalister i syfte att få närvara i rättegångssalen och att få använda elektronisk utrustning under rättegången. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör vidare återkomma med förslag om att ackrediterade journalister ska undantas från reglerna om sidorum och elektronisk utrustning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.2.2 Förbud mot att fotografera in i rättssalen

Regeringen föreslår att förbudet mot att fotografera i rättssalen utvidgas till att omfatta även fotografering in i rättssalen. Vidare ska straffskalan för brott mot fotograferingsförbudet skärpas från penningböter till böter eller fängelse i högst sex månader, och brott mot förbudet ska inte längre behandlas som en rättegångsförseelse. Svenska Journalistförbundet, Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB, TU Medier i Sverige och Bonnier Broadcasting AB avstyrker eller är negativa till förslaget att förbjuda fotografering in i rättssalen med hänvisning bl.a. till att det utgör ett betydande ingrepp i yttrande- och informationsfriheten som gör det svårare för allmänheten att få en inblick i hur det ser ut i rättssalen.

Vänsterpartiet är kritiskt till regeringens förslag främst ur ett offentlighetsperspektiv. En utvidgning av fotografiförbudet riskerar att öppna upp för fler inskränkningar i rätten att fotografera i och omkring domstolsbyggnader i framtiden. Enligt vår mening är det inte en önskvärd utveckling.

Riksdagen bör avslå propositionen i den del som avser förslaget om fotografiförbud in i rättssalen. Detta bör riksdagen besluta.

Linda Westerlund Snecker (V)

Momodou Malcolm Jallow (V)

Karin Rågsjö (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Jessica Wetterling (V)

Maj Karlsson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)